

הכן את רפתך

הערכות נכונה לקיץ מתחילה כמובן בתכנון כולל של הרפת. וזו כעת שעתה היפה של הרפת עם שדרוג הרפתות במסגרת הרפורמה. כיצד נערך נכון לתקופת הקיץ? נסקור כללים בסיסיים כדי לספק לפרותינו תנאים מתאימים ומרביץ נוח, במטרה לעבור את תקופת הקיץ לא רק בשלום, אלא בהצלחה.

התוצאה: הפרה מצויה באזור המרבץ זמן רב יותר ולכן גם הפרשותיה באזור המרבץ רבות יותר. חשיבות הפגת החום מגוף הפרות כמו גם הרצון לחסוך בחומרי רפד, הביאו לשגשוג הגג הנפתח, אם בצורת רפפה, אם בצורת מדפים המחליקים זה מעל גבי זה.

אם כך, יש לנו סככות עם גג נפתח, גם מערכות צינון לרוב (חידושים והמצאות יש גם יש ואותם נבחן בקיץ הקרוב), יש לנו תנאי אקלים שאינם מטיבים עם מרבץ הפרות (לחות יחסית וחום גבוהים) ועלינו להמשיך לייצר חלב באיכות לא פחות ראויה מאשר בחורף. אז איך נתמודד? לפני הקיץ בואו ונרעיף מבטנו אל תקופת מעבר העונות

הקיץ במקומותינו מאופיין בחום רב ובלחות גבוהה (ברוב אזורי הארץ). שילוב גורמים אלה גורם לתנאי עקה אצל פרות החלב. למדנו כבר לצנן אותן בצורה יעילה, וגם כאן יפה שעה אחת קודם: בדיקת המתזים, ניקוי הלכלוך מהמאווררים וכו'. בתנאי חום הפרות שותות יותר ונוטות גם להפריש יותר. מקובל להניח שחלק ניכר מהפרשותיהן מוטל באזור המדרכים תוך כדי האכילה והשתיה. בעבר הטילה הפרה חלק מהפרשותיה גם בחצר הפתוחה אולם היא כבר אינה דבר נפוץ בהרבה משקים.

תמונה 1. משדדה להחלקת המרבץ

תמונה 2. משדדת נוה אור

ההתגודדות, אך יש לשקול עלות מול תועלת. למה? האם בשל התפתחות תנאי מיקרו אקלים נוחים יותר בסככה או אולי בגלל "הברחת" הזבובים מקרבת הפרות? כנראה גם זה נכון וגם זה. נראה אם כן כי אוורור טוב של מבנה מממן את תופעת ההתגודדות.

טיפול נכון במבנים בתקופת הקיץ

עבודה וכסף רב מושקעים בתכנון ובבניית סככות השיכון לפרות. מתחמץ הלב לראות פעם אחר פעם כיצד טיפול לא נכון בסככה שם על קרן הפרה (ולא הצבי...) את כל ההשקעה שברפת. לעומת זאת יש משקים שלמדו לטפל בסככות כמו שצריך ומראה שובה עין הוא לראות את הסככות. הטיפול בסככה צריך להתחיל מיד עם הכנסת הפרות לתוכה. תדירות הטיפול וצורת הטיפול ייקבעו נהל עבודה מסודר לכל ימות השנה. האקלימיים וייקבע נוהל עבודה מסודר לכל ימות השנה.

סככה כוללת

מרבץ ומדרג - במדרג הפרות ממוצע כ-60%-70% מפרש הפרות במהלך היממה. בעת מעבר הפרות אל המרבץ נגרר זבל רטוב באמצעות

שכבר בפתח. המאפיין אותה: שינויי אקלים קיצוניים ו...התגודדות הפרות.

התגודדות פרות בתקופת המעבר

לא כל המניעים להתגודדות הפרות נהירים לנו אך מצפייה בבע"ח במרחב הפרא (אם במציאות או אם בסרטי ערוצי הטבע) בו הם חיים, אנו למדים שבע"ח החיים בעדר נוטים להתגודד בעת סכנה ותנאי עקה. אנו עומדים ומשתאים לנוכח התגודדות הפרות דווקא כשמתפתחים תנאי עקה. הרי ההתגודדות מחריפה את העקה של הפרות הכלואות במרכז המעגל. לך ותבין אותן!!! יכולתנו להשפיע על שינויי האקלים הקיצוניים בכיוון הרצוי די מוגבלים אך במידת מה נוכל להשפיע על התגודדות הפרות. בסככות אשר ממוקמות כך שציר האורך בניצב לרוח השלטת אנו רואים שההתגודדות מתונה יותר. הסרת עצמים העומדים בדרכה של הרוח אל הסככה (מתבן שחוסם מלוא גובהו את חזית הרוח, מבנים חסרי שימוש המטים ליפול), תשפר את האווירור. גם גגות נפתחים ממתנים את התופעה בחלק מהמשקים. ראינו גם שערפול הסככה באמצעות מים בלחץ גבוה (80-100 אטמ') "שובר" את

תמונה 4. הצללה על שוקת

תמונה 3. שוקת פרטנית

תמונה 5. מתקן סאסא לשידוד תאי רביצה

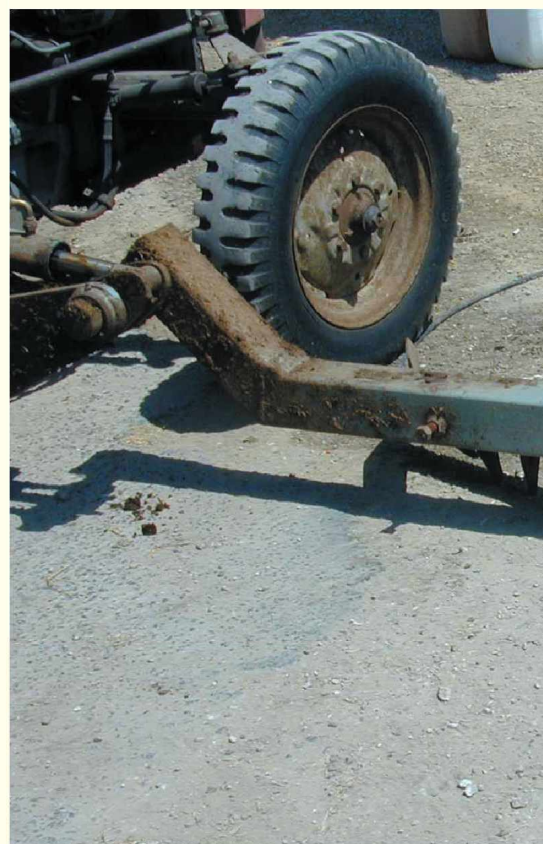
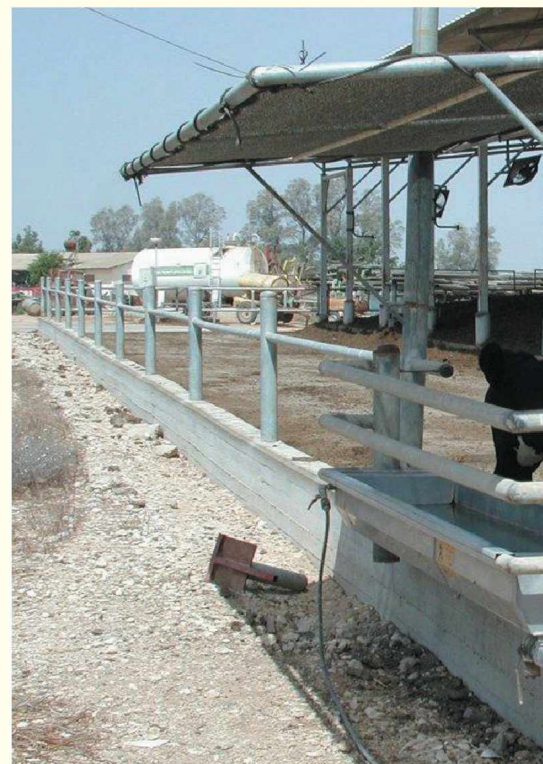
ובנווה אור וגם עליה ניתן להלל (תמונה 2). מתחחת כפות אינה טובה לטעמי לאורך זמן כיוון שהיא יוצרת משטח אטום מתחת לשכבה של כ-30-40 ס"מ. שימוש במתחחת ללא כפות יעיל כמשדדה. באחד המשקים החלו להשתמש במעגלה משוננת וגם שם התוצאות טובות. בכל מקרה, רצוי לא להמתין עד ליצירת "הרים וגבעות" במרבץ כי אז שום דבר לא יעזור מלבד הסדרת התשתית מהיסוד. שקתות - בסככה מותקנות השקתות בין המרבץ למדרך. מומלץ לאפשר לפרות לשתות רק מצד המדרך בכדי למנוע הרטבת המרבץ מסביב לשוקת. אבל יש והפרות מצליחות למתוח את צוואריהן אל מעבר למעקה שמיועד למנוע מהן לשתות מאזור המרבץ. אז מה עושים? מרתכים עוד מעקה ובא לציון גואל. הפרה צריכה לשתות ללא הגבלה מים קרירים וטריים כל שעות היממה. לכן יש להקצות לכל פרה כ-20 ס"מ מרחב שתייה, עליה להיות שטוחה כך שקצב תחלופת המים יהיה גבוה. האם מיקום השקתות בין המדרך למרבץ הוא המקום האידיאלי? במובן אחד כן כי בסמוך לאכילה הפרה גם אוהבת לשתות. היא אינה צריכה לכתת את רגליה דרך ארוכה לפני שהיא הולכת לרבוץ. במובן אחר, אם

רגליהן אל אזור המרבץ הצמוד למדרך וזה האזור שבו פרות נהנות לרבוץ, כי המקום קריר ונעים, אבל מלכלך!!! אז מה עושים? מגרדים את המדרך 3-6 פעמים ביממה ולא רק פעם או פעמיים בשבוע. ניתן לגרד את הזבל באמצעות טרקטור מספר פעמים ביממה אך זה דורש כוח אדם ותזמון נכון (בעת הימצאות הפרות בחצר ההמתנה). לעומתו, מגרד זבל אוטומטי אינו תלוי בגורם האנושי וגם לא מחייב הוצאת הפרות מהסככה. הוא גם פועל ביעילות וגם מקבלים עליו מענקים. אז נצלו את ההזדמנות.

1...נעבור למרבץ. יש היוצרים בסככה תשתית של גבעה לצורכי מרבץ הפרות ויש המעדיפים תשתית ישרה. איזה תצורה תעדיפה הפרות? עדיין לא ניתנה להן זכות הבחירה. ההתרשמות שלי היא שבתצורת גבעה ניתן לראות את הפרות רובצות על רכס הגבעה בניחותא ומעלות גירה בתאוה (אולי על רקע זה נולד השיר על ראש פרה עומדת פרה. מי יודע?...). כדי להיטיב עם הפרות ניתן לטפל במרבץ עם משדדה (תמונה 1). במשקים שאימצו את השיטה התוצאות נראות יפה לעין. על המשדדה יש להתקין משקולת ולשדד פעמיים שלוש בשבוע. משדדה אחרת נבנתה בבית זרע

תמונה 6. מזרון גומי

בכ-50%!!), בדיקת חרירי דיוזות המים אם הן פתוחות, החלפת השבורות וכו'.

תאי רביצה

הכללים לגבי ניקוי המדרכים תקפים גם כאן ואף יותר. אנו צריכים לשאוף שהפרות לא תעלינה זבל רטוב לכיוון תאי הרביצה עם רגליהן. ניקוי התאים מצניפי הפרות חייב להתבצע בתדירות גבוהה ובלתי מתפשרת. עם הובלת הפרות אל חצר ההמתנה יש לנקותם אם ע"י כלי מיכאני אם באמצעות רגלי אנוש. אם מספר התאים "הזוכים" למנת ההפרשה הזו הוא גבוה מידי יש לבחון את מרחק ההצבה של המחסום הגבי מקדמת התא ואם מותקנים מחסומי חזה – ניתן גם אותם לכוון לצורך הסגת הפרות. יש למנוע ככל האפשר יצירת בורות מתחת לשקע החזה של הפרה כיוון שחפירה כזו מאפשרת לפרה לחדור יותר פנימה לתוך התא ומכאן קצרה הדרך להטלת הפרש בתוך התא. הדרך למניעת יצירת הבורות: "שידוד" התאים במכשיר הרתום לטרקטור כדוגמת מתקן שיוצר בסאסא (תמונה 5) או הוספת חומר רפד. חומרי רפד יזכו ממני לכתבה נפרדת אך פתרון שמוצע ע"י חברות אחדות – מזרונים, מחייב התייחסות

המדריך צר מידי – לא. הפרות עושות "רברס" ומטילות הפרש ישר אל השוקת. זו הסיבה להמלצתנו על רוחב מדריך של לא פחות מ-3.5 מ'. ניתן למנוע את הטלת הפרש ע"י התקנת מעקה במרחק של כ-15 ס"מ מהשוקת לכיוון המדריך. בסככות ללא עולים ניתן להתקין שקתות פרטניות ליד כל עמוד (תמונה 3). פרות רבות אוהבות לשותות מים תוך כדי חזרתן ממכון החליבה לכן רצוי להתקין שקתות לאורך דרכי ההולכה/חזרה מהמכון. רק אל תשכחו לקרות את השקתות מפני קרני השמש (תמונה 4). רצוי לנקות את השקתות בתדירות כזו שתמנע התפתחות אצות. אם הפרות מצליחות להטיל פרש לשקתות אז יש לנקוט בהצעות המוזכרות לעיל. ניקוי השקתות הוא מטרד לא קטן. אשר על כן באחד המשקים הוסיפו דגים לשקתות אך רפתן "יסודי" ניקה באחד הימים את השקתות בתוספת כלור למים ולמברשת והתוצאה, הדי ברורה לכל מגדל דגים: מוות טוטאלי של הדגים. כדאי לחזור על הניסוי ולתת צ'אנס לדגים.

צינון פרות – זה הזמן להכשיר את מערכות הצינון הקיימות: ניקוי רשתות המאוורר (סתימתם באבק מוריד את יעילות המאווררים)

עלול לצרוב את עור הפטמות ולגרום לעלייה בשיעור הנגיעות והתאים הסומטיים. מה משך חיי המזרונים, האם הם מתקשים עם הזמן ועלולים להיות כרצפת בטון? אלו שאלות שנצטרך לתת עליהן את דעתנו בשנים שיבואו. רכות מרבץ הפרה הוא כמובן סובייקטיבית והיא מזכירה לי התבטאות של אחד מאנשי המקצוע בארה"ב שאמר פעם: "אם ברצונך לבחון מהו מרבץ טוב תכרע עליו ברך. אם לא נוח לך, אל תצפה שלפיה יהיה נוח. ואל תשכח שמשקלה הוא עשרות פעמים משלך" (נו, טוב, אז עוד הייתי רזה).

סיכום

טיפול נכון בסככה, בתקווה שהיא נבנתה נכון וגם השטח המוקצה למרבץ הפרה אינו בחסר, יכול לחסוך כמויות רפד רבות. האמצעים לכך הם: ניקוי המדרכים בתדירות גבוהה (3-6 פעמים ביממה), שידוד תדיר של המרבץ (2-3 פעמים בשבוע), וגם התקנת גג נפתח. בסככות שאין בהן גג נפתח שימוש בחצר קיץ הוא מומלץ על פני מבנה שבו אין חשיפת הפרות לרקיע. שימוש בחומרי רפד הוא טוב אך כאמרת הפתגם "אין טוב בלי רע" יש להתייחס אל חומרי הריפוד בזהירות הראויה ולפקוח עין כל העת לגבי טיבם. בסככת תאי רביצה יש להקפיד על ניקוי התאים מצניפי זבל מידי יום כדבר שבשגרה. אם מספר התאים עם צניפי זבל הוא רב יש לבחון את תנחת המחסום הגבי וכן ללגבי מחסום חזה, אם מותקן. אם מרבץ הפרות הוא ללא מזרונים רצוי ליישר את שטח הרביצה מידי יום. ואם חזות הרפת חשובה לכם אז זה הזמן לרסס את העשבייה שמסביב לרפת ולא לחכות לגדילת ג'ונגל.

■ שנעבור את הקיץ בהצלחה.

תמונה 7. פצע סיד

טיפול נכון בסככה, יכול לחסוך כמויות רפד רבות. האמצעים לכך הם: ניקוי המדרכים בתדירות גבוהה, שידוד תדיר של המרבץ, וגם התקנת גג נפתח

3. מזרונים הממולאים בחומר מקציף (כתחליף לקפיצים במזרונות בני אנוש). אולם גם מזרונים אלו אינם משחררים מהצורך להניח עליהם ריפוד בכדי למנוע מגוף הפרה לבוא במגע עם יריעות פלסטיות, בפרט בקיץ. אם המזרון קשה מדי הפרות תפתחנה פצעים בברכיהן. ואל תנסו לזרות סיד על פצעייהן, זה כואב ושורף ומחריף את הבעיה (תמונה 7). סיד פעיל גם

ספציפית תחת הכותרת של תאי הרביצה. באירופה - ערש היוולדה של השיטה - נבנו בעבר תאי רביצה עם משטח מבטון מתוך רצון לחסוך בעלויות הרפד. ההולנדים פיתחו שטיחי גומי (לא מזרונים!!) שנוסו בעבר גם בארץ ובדיעבד הסתבר שלאחר זמן לא רב התקשחו השטיחים כבטון. מספר סוגי מזרונים אחרים "נולדו" בשוק העולמי בשנים האחרונות: 1. מזרון הממולא בחתיכות קצוצות של גומי מצמיגים שעבר זמנם (תמונה 6 - לפני כ-25 שנים יוצר באופן פרטי ועצמאי ע"י מיודעינו צבי מרקס מאורות - אלה משמשים את הפרות עד היום!!). 2. מזרונות מים (הפרות מרגישות נפלא אבל החור בכיס עלול לגדול...).